

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องผลการใช้กิจกรรมพัฒนาภาษาที่มีต่อความสามารถด้านการฟังและการพูด ของเด็กกำพร้าอายุ 3 ถึง 4 ปี ในสถานสงเคราะห์ของกรมประชาสงเคราะห์ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมพัฒนาภาษาที่มีต่อความสามารถด้านการฟังและการพูด ของเด็กกำพร้าอายุ 3 ถึง 4 ปี ในสถานสงเคราะห์ของกรมประชาสงเคราะห์

สมมติฐานของการวิจัย

1. เด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาภาษา(กลุ่มทดลอง) และเด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมปกติ(กลุ่มควบคุม) จะมีคะแนนความสามารถด้านการฟังหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง
2. เด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาภาษา(กลุ่มทดลอง) และเด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมปกติ(กลุ่มควบคุม) จะมีคะแนนความสามารถด้านการพูดหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง
3. เด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาภาษา(กลุ่มทดลอง) จะมีคะแนนความสามารถด้านการฟังสูงกว่าเด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมปกติ(กลุ่มควบคุม)
4. เด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาภาษา(กลุ่มทดลอง) จะมีคะแนนความสามารถด้านการพูดสูงกว่าเด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมปกติ(กลุ่มควบคุม)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เลือกตัวอย่างประชากร ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นเด็กกำพร้า อายุ 3 ถึง 4 ปี ซึ่งอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต กรมประชาสงเคราะห์ และเป็นเด็กปกติซึ่งผ่านการพิจารณาจากนักพัฒนาการเด็กแล้วว่าไม่หูหนวกและไม่เป็นใบ้ จำนวน 30 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง แล้วทดสอบด้วยแบบทดสอบความสามารถด้านการฟังและการพูดจับคู่คะแนน (match by pair) เพื่อให้ได้ตัวอย่างประชากรเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน

2. สร้างแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาภาษา และแผนการจัดกิจกรรมปกติ จำนวน 24 แผน ในส่วนของแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาภาษา ประกอบด้วยกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจ เป็นกลุ่มใหญ่ กิจกรรมเล่นตามมุมเป็นกลุ่มย่อย กิจกรรมฟังและพูดเป็นรายบุคคล ส่วนของแผนการจัดกิจกรรมปกติ ประกอบด้วย กิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจเป็นกลุ่มใหญ่ กิจกรรมเสรี

3. สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบความสามารถด้านการฟังและการพูดของเด็กอายุ 3 ถึง 4 ปี เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบทดสอบความสามารถด้านการฟัง 3 หัวข้อ คือ การเลือกหรือชี้วัตถุหรือรูปภาพตามที่กำหนด การตอบสนองต่อคำสั่ง ความสนใจในการฟังเรื่องราว รวม 12 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน ตอนที่ 2 เป็นแบบทดสอบความสามารถด้านการพูด 3 หัวข้อ คือ การเปล่งเสียงโต้ตอบอย่างตั้งใจสื่อความหมาย การใช้คำพูดที่มีความหมาย การใช้ระดับเสียงและความชัดเจนในการพูด รวม 12 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน

ซึ่งแบบทดสอบความสามารถด้านการฟังของเด็กอายุ 3 ถึง 4 ปี มีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยงโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบของสองที่ เป็น .83 และแบบทดสอบความสามารถด้านการพูดของเด็กอายุ 3 ถึง 4 ปี มีค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยงโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบของสองที่ เป็น .85

4. ทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาภาษาและการพูดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดลองสอนด้วยตนเองกับกลุ่มทดลอง ส่วนกลุ่มควบคุมนักพัฒนาการเด็ก เป็นผู้สอน

ตามแผนการจัดกิจกรรมปกติ เมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง ผู้วิจัยได้ทดสอบเด็กด้วยแบบทดสอบความสามารถด้านการฟังและการพูด ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเรียน (Post-test)

5. วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำคะแนนความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดของตัวอย่างประชากรทั้ง 2 กลุ่ม ทั้งก่อนและหลังการทดลอง นำมาหาค่าเฉลี่ยแล้วเปรียบเทียบกันโดยการทดสอบค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

ในการทดลองครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นคะแนนความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งการทดสอบความสามารถทางภาษาด้านการฟัง มีคะแนนเต็ม 30 คะแนน และการทดสอบความสามารถทางภาษาด้านการพูด มีคะแนนเต็ม 30 คะแนน

จากผลการทดลองพบว่า

- ก่อนการทดลอง เด็กกลุ่มทดลองได้คะแนนด้านการฟังสูงสุด 28 คะแนน และต่ำสุด 3 คะแนน ได้คะแนนด้านการพูดสูงสุด 25 คะแนน และต่ำสุด 1 คะแนน
- ก่อนการทดลอง เด็กกลุ่มควบคุมได้คะแนนด้านการฟังสูงสุด 20 คะแนน และต่ำสุด 4 คะแนน ได้คะแนนด้านการพูดสูงสุด 26 คะแนน และต่ำสุด 3 คะแนน
- หลังการทดลอง เด็กกลุ่มทดลองได้คะแนนด้านการฟังสูงสุด 30 คะแนน และต่ำสุด 7 คะแนน ได้คะแนนด้านการพูดสูงสุด 30 คะแนน และต่ำสุด 5 คะแนน
- หลังการทดลอง เด็กกลุ่มควบคุมได้คะแนนด้านการฟังสูงสุด 26 คะแนน และต่ำสุด 10 คะแนน ได้คะแนนด้านการพูดสูงสุด 27 คะแนน และต่ำสุด 10 คะแนน

นำข้อมูลที่เป็นคะแนนความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดทั้งก่อนและหลังการทดลอง ของตัวอย่างประชากรทั้ง 2 กลุ่ม มาวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนทางสถิติ โดยใช้ค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาภาษา และเด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมปกติ มีคะแนนความสามารถด้านการฟังหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. เด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาภาษา และเด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมปกติ มีคะแนนความสามารถด้านการพูดหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. เด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาภาษา มีคะแนนความสามารถด้านการฟังสูงกว่าเด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. เด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาภาษา มีคะแนนความสามารถด้านการพูดสูงกว่าเด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการทดลองพบว่า เด็กกำพร้ากลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาภาษา มีคะแนนความสามารถด้านการฟังและการพูดหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง อาจเป็นผลจากการที่เด็กเรียนรู้ภาษาตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการเลียนแบบ และทฤษฎีการเสริมแรง กล่าวคือ

1. เด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาภาษา ได้รับประสบการณ์ทางภาษาที่แปลกใหม่จากสภาพแวดล้อมที่ผู้วิจัยจัดขึ้น ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เด็กพูดคุยโดยการเล่นกับสิ่งของ ซึ่งตรงค์ เทียนส่ง และคณะ (2531) กล่าวว่า การเล่นกับสิ่งของเป็นการสร้างความคิดรวบยอดของคำศัพท์คำใหม่ให้กับเด็กโดยที่เด็กไม่รู้ตัว และหลังจากที่เด็กได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาภาษาแล้ว เด็กสามารถจดจำเรียกชื่อและบอกลักษณะของสิ่งของที่เด็กเรียนรู้ได้แม่นยำมากขึ้น นอกจากนี้เด็กยังเกิดความกระตือรือร้นและอยากเข้าร่วมในกิจกรรมที่ผู้วิจัยจัดขึ้นเด็กจะทำกิจกรรมด้วยความสนใจและสนุกสนานซึ่งตรงกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่แบนดูรา (Bandura, 1977)

เชื่อว่า ปฏิสัมพันธ์ที่ตระหนักรู้ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภาษาได้ดี และเพียเจต์ (Piaget, 1952) ก็มีความเห็นเช่นเดียวกันว่าการที่เด็กมีพัฒนาการทางด้านภาษาช้าเนื่องจากขาดการเรียนรู้จากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมทางสังคม สามารถเร่งพัฒนาการนั้นขึ้นมาได้ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้ฝึกกิจกรรมต่างๆที่เหมาะสมกับอายุและความสนใจของเด็ก เด็กก็จะมีพัฒนาการทางภาษาที่สูงขึ้นได้ ซึ่งการทดลองในครั้งนี้หลังจากที่เด็กได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาทางภาษาไปแล้วประมาณ 2 สัปดาห์ เด็กบางคนจะสามารถตอบคำถามโดยขาดการพูดเป็นประโยคได้ยาวขึ้น และรู้จักใช้คำถามเพื่อถามถึงสิ่งที่ตนเองอยากรู้ เช่น เด็กจะชี้ไปที่สิ่งของต่างๆแล้วจะถามว่า "นี่อะไร" เมื่อเด็กได้รับคำตอบเด็กจะพูดทวนชื่อสิ่งนั้นได้เอง และเมื่อเด็กพบเห็นของสิ่งนั้นในครั้งต่อไป เด็กจะเรียกให้ผู้อื่นจัดและบอกชื่อของสิ่งนั้นได้ถูกต้อง

2. เด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาที่มีความพึงพอใจที่จะได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาภาษา ซึ่งเมอร์เรอร์ (Howrer, 1977) และเลวิส (Lewis, 1951: อ้างถึงใน อรุณี เหลืองศิริ, 2533) ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า การเรียนรู้ภาษาของเด็กเกิดจากความพึงพอใจและความเพลิดเพลินในการได้ยินเสียงของผู้อื่นและเสียงของตนเอง และเด็กก็จะพยายามเลียนเสียงและออกเสียงที่ตนพึงพอใจ โดยปกติแล้วในสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าจะมีอัตราของพี่เลี้ยงเด็กไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก ดังนั้นเด็กกำพร้าจึงมีโอกาสน้อยที่จะได้ยินเสียงของผู้เลี้ยงดู และยังไม่ได้รับการกระตุ้นเมื่อเด็กพยายามที่จะส่งเสียงพูด จึงทำให้เด็กกำพร้ามีพัฒนาการทางภาษาช้ากว่าเด็กในครอบครัวปกติ ดังนั้นกิจกรรมพัฒนาด้านการฟังและการพูดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จึงฝึกให้เด็กได้ออกเสียงพูดด้วยการฟังเพลงและร้องตาม ฝึกพูดคำคล้องจองง่ายๆ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสังเกตพบว่า เด็กบางคนมีความพยายามที่จะออกเสียงตัว ร ล และเลียนแบบการพูดที่เป็นประโยคยาวๆได้มากขึ้น เช่นในการสอนให้เด็กพูดคำคล้องจองในช่วงแรกของบททดลองต้องให้เด็กพูดตามเพียงครั้งละ 1 วลี เช่น นิ้วมือของฉัน.... เรียงกันเป็นแถว.... ฉันนับมือแล้ว.... สิบนิ้วพอ.... ซึ่งต่อมาเด็กจะเริ่มพูดได้ยาวขึ้น

โดยไม่ต้องหยุดเป็นช่วง เช่น นิ้วมือของดัน เรียงกันเป็นแถว..... ดันนิ้วมือแล้ว
 สิบนิ้วพอดี..... และในที่สุดเด็กก็สามารถพูดได้ทั้งหมดโดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องพูดนำ

3. กิจกรรมพัฒนาภาษาจะได้รับการเสริมแรงทางสังคมเมื่อเด็กมีการแสดงออกทาง
 ภาษา จากทฤษฎีการเสริมแรงของสกินเนอร์ (Skinner, 1957: อ้างถึงใน สุรางค์ ใต้ตระกูล,
 2533) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาเป็นรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการวาง
 เงื่อนไขแบบกระทำ (Operant Conditioning) ที่เน้นถึงความสัมพันธ์ของการเสริมแรงเมื่อ
 มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับการตอบสนอง (Response)
 ส่วนการเสริมแรง (Reinforcement) จะเป็นสิ่งที่ทำให้พัฒนาการทางภาษาของเด็กมีแนวโน้ม
 สูงขึ้น เฮอว์เวิร์ดและออร์แลนสกี (Heward and Orlansky, 1984) ฌรงค์ เกียนส่ง
 และคณะ (2531) และประภาศรี สุคนษชาติ (2534) ต่างก็มีความคิดเห็นเดี๋ยวกว่าการให้
 การเสริมแรงแก่เด็กทันทีเมื่อเด็กมีการแสดงออกทางภาษา จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการ
 ทางภาษาคืบหน้า จากงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ตัวเสริมแรงทางสังคมแก่เด็ก คือคำชมเชย
 คำยกย่อง เสียงปรบมือ การโอบกอด และแสดงความสนใจกับเด็กด้วยการยิ้ม พยักหน้า ฟังและพูด
 โต้ตอบกับเด็กเมื่อเด็กพูดด้วย ซึ่งเป็นการเสริมแรงแบบต่อเนื่อง คือ ให้การเสริมแรงทุกครั้ง
 ที่เด็กมีการแสดงออกทางภาษา และเด็กสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ใน
 แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาภาษา ทำให้เด็กกำพร้ากลุ่มทดลองมีกำลังใจกล้าที่จะแสดงออกและมี
 พัฒนาการทางภาษาด้านการฟังและการพูดดีขึ้น

4. เด็กกำพร้าที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาภาษา นอกจากเด็กจะมีพัฒนาการ
 ทางภาษาคืบหน้าแล้ว เด็กยังมีพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมดีขึ้นด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตพบว่า
 ในช่วงสัปดาห์แรกของการทดลองเด็กกำพร้ากลุ่มที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมพัฒนาภาษานี้จะขาด
 ความเป็นระเบียบและไม่ฟังคำสั่ง เด็กจะทำสิ่งต่างๆตามความพอใจของตนเอง เมื่อทำอะไร
 ไม่ได้ดังใจ เด็กก็จะร้องไห้และพยายามที่จะทำร้ายตัวเอง เช่น ดึงผม เอาศีรษะโขกพื้น หรือ
 แหกตัวออกไปอยู่ตามลำพังในขณะที่เรียนเด็กจะไม่ยอมนั่งอยู่กับที่แต่จะพยายามปีนป่าย และเข้า

มาใกล้ชิดกับผู้สอนนอกจากนี้เด็กกำพร้าบางคนก็จะกลัวสิ่งของบางอย่างที่ผู้วิจัยนำมาใช้สอน เช่น ตุ๊กตาที่เป็นเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย ตุ๊กตารูปสัตว์ต่างๆที่มีขนนุ่มๆ พฤติกรรมเหล่านี้ ตรงกับ รายงานประจำปีของสหทัยมูลนิธิ (สหทัยมูลนิธิ, 2530: อ้างถึงใน ปรภาศรี สุนทรชาติ, 2534) ที่พบว่า เด็กกำพร้าส่วนใหญ่มีลักษณะเรีกร้องความสนใจขาดความมั่นคงทางอารมณ์ ร้องไห้ง่าย ไม่สนใจการพูดคุยหรือการนำเสนอเรื่องอื่น ๆ ที่น่าจะอยู่ในความสนใจ แต่จะพยายามเป็นป้า นิ่งตักครุ เพื่อให้ครูตอบสนองเขาเป็นการส่วนตัว และถ้าเด็กเหล่านี้ไม่ได้รับการตอบสนองก็จะ แสดงอารมณ์รุนแรงออกมา นอกจากนี้เด็กกำพร้าส่วนใหญ่มีลักษณะของความกลัวแบบไร้เหตุผล แฝงอยู่ในตัว เช่น กลัวตุ๊กตาสุนัขที่เป็นทั้งคนและสัตว์แต่หลังจากที่เด็กกำพร้าได้รับการฝึกด้วย กิจกรรมพัฒนาภาษาไปแล้วประมาณ 1 สัปดาห์ เด็กเริ่มมีระเบียบวินัยมากขึ้น เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่ง รับประทานอาหารและหน้าที่ของตนเองในระหว่างการทำกิจกรรม มรสมานในการเรียนเพิ่มขึ้น และจากคำบอกเล่าของนักพัฒนาการเด็ก ก็ได้สังเกตเห็นเหมือนกันว่า เมื่อเด็กกลุ่มทดลองกลับ เข้าห้องเรียนตามเดิมแล้ว เด็กกลุ่มนี้จะรู้จักช่วยเหลือตนเองมากขึ้น และรู้จักการรอคอย มีลักษณะนิสัยที่ดีขึ้น สิ่งเหล่านี้จึงนับเป็นผลลอของกิจกรรมพัฒนาภาษา ซึ่งอาจเป็นเพราะ กิจกรรมพัฒนาภาษาที่จัดให้เด็กมีลักษณะที่หลากหลาย เด็กต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแผน เช่นในกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจเป็นกลุ่มใหญ่ เด็กต้องรู้จักการรอคอย เมื่อผู้วิจัยต้องการ ให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมทีละคน กิจกรรมเล่นตามมุมเป็นกลุ่มย่อย เด็กต้องรู้จักการแบ่งปันและ ช่วยเหลือกันในกลุ่มส่วนกิจกรรมฟังและพูดเป็นรายบุคคลเด็กจะได้รับความสนใจเป็นการส่วนตัว เด็กจึงลดพฤติกรรมการเรีกร้องความสนใจลงไป และทำให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น

จากการทดลองพบว่าเด็กกำพร้ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมปกติมีคะแนน ความสามารถด้านการฟังและการพูดหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อาจเป็นผลเนื่องมาจาก

1. ประสบการณ์ใหม่ที่เด็กได้รับในช่วงเวลา 6 สัปดาห์ของการทดลอง

เด็กกำพร้ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมปกติจะได้รับการสอนตรงตามวัตถุประสงค์ และเนื้อหาที่กำหนดไว้ในแผนการสอน เช่นเดียวกับกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรม พัฒนาภาษา แต่จะแตกต่างกันที่สื่อ อุปกรณ์ และวิธีการสอน (แผนภูมิที่ 2) กลุ่มควบคุมนี้

จึงได้รับการกระตุ้น และส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาด้วย ดังที่เฮิร์ลอค (Hurlock, 1978) กล่าวไว้ว่า เด็กที่ถูกกระตุ้นให้พูดด้วยการพูดคุย และส่งเสริมให้มีการตอบสนอง จะเรียนรู้ที่จะพูดได้เร็วและดี

2. กิจกรรมเสรีที่เด็กจะได้เล่นโดยอิสระ มีผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ภาษาได้จากการสำรวจสิ่งต่างๆรอบตัวเด็กตามที่เด็กต้องการ ซึ่งโฮลท์ (Holt, 1983) สนับสนุนความคิดที่ว่า ผู้ใหญ่ควรปล่อยให้เด็กเรียนโดยอิสระ ตามความอยากหรืออยากเห็นของตนเอง ผู้ใหญ่เพียงแต่แนะนำเมื่อเด็กต้องการและร้องขอ ฟังเด็กอย่างตั้งใจเมื่อเด็กต้องการพูด ดังนั้นกิจกรรมเสรีจึงช่วยให้เด็กได้ขยายประสบการณ์การเรียนรู้จากกิจกรรมที่เด็กกำลังทำ และยังเป็นการขยายคำศัพท์ต่างๆของเด็กด้วย

3. นักพัฒนาการเด็กที่นำแผนการจัดกิจกรรมปกติไปใช้กับกลุ่มควบคุมมีประสบการณ์ในการดูแลเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์มานาน ทำให้ทราบปัญหาของเด็ก และแก้ไขปัญหาของเด็กเป็นรายบุคคลได้

4. ระยะเวลา มีผลให้พัฒนาการทางภาษาของเด็กดีขึ้น ความสามารถในการใช้ภาษาของเด็กจะดีขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น (Menyuk, 1978) เพราะเมื่อเด็กอายุมากขึ้น ก็จะมีโอกาสพบปะบุคคลอื่นและสิ่งต่างๆรอบตัวมากขึ้น ทำให้มีประสบการณ์เพิ่มขึ้น การเรียนรู้จึงมากขึ้นตามลำดับ

จากการวิจัยครั้งนี้เด็กกำพร้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจึงมีคะแนนความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดสูงขึ้น เพราะเด็กในช่วงอายุ 3 ถึง 4 ปี เป็นวัยที่พัฒนาการทางภาษาจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเมื่อเด็กได้รับการกระตุ้น และได้รับการฝึกฝนให้รู้จักฟัง พูด เด็กจึงมีโอกาสนี้จะพัฒนาความสามารถทางภาษาของตนเอง แต่อย่างไรก็ตามหลังการทดลองแล้วเด็กกำพร้ากลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดสูงกว่ากลุ่มควบคุม (ตารางที่ 8 และ 9) ซึ่งสาเหตุสำคัญเป็นเพราะเด็กกลุ่มทดลองจะได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมเล่นความมุมเป็นกลุ่มย่อย และกิจกรรมฟังและพูดเป็นรายบุคคล ซึ่งกิจกรรมนี้จะสนองตอบต่อความต้องการของเด็กกำพร้า จากรายงานประจำปีของสหทัยมูลนิธิ (สหทัยมูลนิธิ,

2530: อ้างถึงใน ปรากฏวี สุคนธาชาติ, 2534) พบว่า เด็กกำพร้าส่วนใหญ่จะเรียกร้องความสนใจด้วยการบีนป่าย นิ่งตักครุ เพื่อให้ครูตอบสนองเขาเป็นการส่วนตัว ดังนั้นเมื่อเด็กกลุ่มทดลองได้รับความสนใจจากผู้ใหญ่อย่างทั่วถึงแล้ว จึงทำให้การเรียนการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาภาษาเป็นไปด้วยดี เด็กก็จะเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้เด็กกลุ่มทดลองยังได้เรียนรู้ภาษาตามหลักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมจากการใช้สื่อ อุปกรณ์ และการจัดสภาพแวดล้อม โดยที่เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำกิจกรรม ทฤษฎีการเรียนรู้แบบจากการใช้ท่าทาง น้ำเสียง และคำพูดที่ถูกต้องของแม่แบบที่ดี และทฤษฎีการเสริมแรงจากการได้รับตัวเสริมแรงทางสังคมทั้งที่เป็นคำชมยกย่อง ชมเชย และท่าทางที่แสดงความพึงพอใจ เมื่อเด็กมีการแสดงออกทางภาษาที่ถูกต้อง สิ่งเหล่านี้เป็นผลทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง และกล้าที่จะแสดงออก ซึ่งส่งผลให้พัฒนาการทางภาษาด้านการฟังและการพูดของเด็กกลุ่มทดลองดีขึ้น

ข้อสังเกตจากการวิจัย

จากการดำเนินการทดลองเป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ ในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต ผู้วิจัยได้พบปัจจัยบางประการที่น่าจะเป็นปัญหาสำคัญของการพัฒนาทางภาษาของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ ซึ่งได้ตั้งเป็นข้อสังเกตดังนี้

1. พฤติกรรมและปัญหาทางอารมณ์ของเด็กในสถานสงเคราะห์ส่วนใหญ่ มีลักษณะรุนแรง มักจะเรียกร้องความสนใจจากผู้ใหญ่ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การทำร้ายตัวเอง หรือรังแกเพื่อนๆ จากการสังเกตและสอบถามนักพัฒนาการเด็กรวมทั้งพี่เลี้ยงเด็กในสถานสงเคราะห์ พบว่า เมื่อเด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าว ก็จะได้รับรางวัลด้วยการตี การแยกเด็กออกจากกลุ่ม หรือในบางรายที่เด็กมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหามาก นักพัฒนาการเด็กก็จะพยายามหาวิธีแก้ไขเป็นรายบุคคล เด็กในสถานสงเคราะห์เหล่านี้จะกลัวการถูกลงโทษ ดังนั้นเมื่อเด็กอยู่ในห้อง เด็กก็จะต้องนั่งนิ่งๆ ไม่ได้พูดคุยหรือเล่นกับเพื่อน จึงทำให้พัฒนาการทางภาษา

ของเด็กเหล่านี้ช้ากว่าเด็กในครอบครัวปกติที่อยู่ในวัยเดียวกัน กิจกรรมพัฒนาภาษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นน่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่เหมาะสมมาโดยสามารถประสานประโยชน์ทั้งในแง่ของการคุมชั้น ระเบียบวินัยในชั้นเรียนและการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา เพราะเด็กจะมีโอกาสได้ทำกิจกรรมต่างๆตามขั้นตอนที่กำหนด ซึ่งจะช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กได้

2. สื่อ อุปกรณ์ ที่แต่เดิมนักพัฒนาการเด็กนำมาใช้ในการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะเป็นรูปภาพและหนังสือแบบเรียน ก ไข่ หรือบางครั้งก็จะมีการเล่นใช้ส่วนตัวของเด็กที่เป็นของจริงมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กชอบเห็นทุกวัน เด็กจึงไม่เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน ดังนั้นในการทดลองครั้งนี้เมื่อผู้วิจัยได้นำเอาสื่ออุปกรณ์ต่างๆเข้ามาประกอบการสอน เด็กจึงเกิดความสนใจ ถึงแม้ว่าในช่วงสัปดาห์แรกของการทดลอง เด็กจะยังไม่รู้จักวิธีการเล่นที่ถูกต้อง แต่จากการที่เด็กได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จึงทำให้เด็กรู้จักวิธีการเล่น และสามารถใช้อุปกรณ์ได้ถูกต้อง ดังที่เพ็ญเจ็ด

(Piaget, 1952) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนโดยใช้อุปกรณ์ที่เป็นรูปธรรมจะช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของเด็กได้โดยผ่านการรับรู้ทางประสาทสัมผัสของเด็ก ดังนั้นการจัดหาสื่ออุปกรณ์ต่างๆ มีราคาถูกและฝึกให้เด็กรู้จักใช้และเก็บให้เป็นจึงมีความจำเป็นมากกว่าที่จัดหาสื่ออุปกรณ์จำนวนมากแต่เด็กไม่สามารถใช้และเก็บให้ถูกต้อง

3. สุขภาพร่างกายของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์จะไม่ค่อยแข็งแรง เนื่องจากเด็กต้องอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก เมื่อมีเด็กคนหนึ่งคนใดไม่สบาย ก็เกิดการติดต่อของโรคได้ง่าย โรคที่เด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์เป็นกันมากคือหวัด ไข้หวัด จนกระทั่งทำให้เด็กเป็นท่อนวก จึงทำให้มีผลกระทบต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กได้ ดังที่เฮิร์ลอค (Hurlock, 1978) กล่าวไว้ว่า เด็กที่มีสุขภาพดีเรียนรู้ที่จะพูดได้เร็วกว่าเด็กที่มีสุขภาพไม่ดี ดังนั้นการมีแพทย์หรือพยาบาลคอยดูแลและตรวจสุขภาพเด็กเป็นประจำ จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์

4. อัตราที่เลี้ยงเด็กต่อเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ มีประมาณ 1 ต่อ 20 ซึ่งไม่เพียงพอ เป็นผลให้เด็กขาดการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ จึงเป็นการยากที่จะพัฒนาเด็กกำพร้าเหล่านี้ให้มีศักยภาพเท่าเทียมกับเด็กในครอบครัวปกติที่อยู่ในวัยเดียวกัน และจากการ

ศึกษาของพิลลิเทรี (Pilliteri, 1981) พบว่า หากเด็กขาดแม่ หรือขาดความรักนานๆ จนอายุได้ 10 ถึง 15 เดือน ก็เป็นการยากลำบากที่จะช่วยเด็กให้ฟื้นคืนสู่สภาพปกติได้ และในปัจจุบันนี้ก็ยังคงมีปัญหาเรื่องเด็กถูกทอดทิ้งและมีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในประเทศไทย มีสถานสงเคราะห์ทั่วประเทศถึง 24 แห่ง และในจำนวนนี้ มีสถานสงเคราะห์เด็กก่อนวัยเรีสนของกรมประชาสงเคราะห์ สังกัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งรับเด็กตั้งแต่แรกเกิด ถึง 5 ปี อยู่ 3 แห่ง คือ สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพญาไท สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด และสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต และจะมีจำนวนเด็กมากขึ้นเกือบทุกปี สถิติที่รวบรวมได้จากรายงานประจำปีของกรมประชาสงเคราะห์ (กรมประชาสงเคราะห์, 2533: อ้างถึงใน ประภาสรี สุกนธชาติ, 2534) พบว่า ตั้งแต่ปี 2527-2532 จะมีจำนวนเด็ก 760, 728, 742, 734 และ 717 คน ตามลำดับ เด็กเหล่านี้จึงได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อม สังคม การอบรมเลี้ยงดู ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ในด้านพัฒนาการของเด็กดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาภาษาไปใช้กับเด็กกำพร้า
ในสถานสงเคราะห์
- การนำแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาภาษาไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับเด็กกำพร้า
ในสถานสงเคราะห์นั้น นักพัฒนาการเด็กจำเป็นต้องศึกษาวัตถุประสงค์ และเนื้อหาของแผน
เสียก่อน เพื่อจะได้พิจารณาว่า แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาภาษานั้นมีความเหมาะสม
กับวัยของเด็กหรือไม่ เรื่องบางเรื่องถ้าเป็นสิ่งที่เด็กเคยเรียนมาแล้ว และมีความเข้าใจ
ดีแล้ว ก็ไม่ควรนำสิ่งนั้นมาสอนซ้ำอีก แต่ควรปรับเรื่องให้ยากขึ้น และเพิ่มเนื้อหาให้มากขึ้น
ตามความสามารถของเด็ก ส่วนเรื่องใดที่ยากเกินไปสำหรับเด็ก ก็ควรปรับเรื่องนั้นให้
ง่ายลง เพื่อที่เด็กจะได้ไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการทำกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรม
พัฒนาภาษา ในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กมีความกระตือรือร้นและสนใจในการทำกิจกรรม
เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว และส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาคืบหน้าได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลและพัฒนาเด็กในสถานสงเคราะห์

2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับเด็ก ควรมีการวางแผนงานและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็กกำพร้าโดยเฉพาะ เพราะเด็กเหล่านี้เป็นเด็กด้อยโอกาส มีพัฒนาการล่าช้า เพราะเด็กขาดการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมตามสภาพการณ์ปกติที่เด็กควรจะได้เรียนรู้และพบเห็น เนื่องจากเด็กต้องอยู่แต่ในสถานสงเคราะห์ตลอดเวลา ดังนั้นถ้าผู้ที่เกี่ยวข้องจะพยายามแก้ปัญหาเหล่านี้อย่างจริงจัง โดยจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็กกำพร้าก็จะเป็นผลให้เด็กเหล่านี้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้และไม่เป็นภาระของสังคมต่อไปในอนาคต

2.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาภาษาให้แก่เด็กกำพร้าที่มีจำนวนมาก นอกจากจัดกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจเป็นกลุ่มใหญ่แล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมเล่นตามมุมเป็นกลุ่มย่อยให้เด็กฝึกหัดกับพี่เลี้ยงเด็ก และกิจกรรมฟังและพูดเป็นรายบุคคลโดยนักพัฒนาการเด็ก เพื่อให้ทราบปัญหาและแก้ไขปัญหานั้นให้แก่เด็กแต่ละคนอย่างเหมาะสม

2.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลและพัฒนาเด็กในสถานสงเคราะห์ควรพยายามจัดหาประสบการณ์ต่างๆ ให้เด็ก เพื่อให้เด็กได้รับรู้สิ่งแปลกใหม่ที่ซึ่งไม่เคยรู้มาก่อน บ่อยๆ ให้เด็กได้เล่นของเล่นโดยอิสระ ซึ่งผู้ใหญ่ไม่ควรขัดขวางหรือปิดกั้นการเรียนรู้โดยธรรมชาติของเด็ก

2.4 เด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์นั้นต้องการความรักความสนใจจากผู้ใหญ่มาก ดังนั้นการให้การเสริมแรงทางบวกแก่เด็กเหล่านี้จึงนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพียงแค่ให้กำลังใจด้วยคำพูดชมเชย รอยยิ้ม สัมผัสที่นุ่มนวล โอบกอดเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งเด็กก็จะเกิดกำลังใจ มีความอบอุ่นใจ มีความมั่นใจในการที่จะทำพฤติกรรมนั้นต่อไป

2.5 ผู้ใกล้ชิดเด็กต้องพยายามเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ซึ่งการเรียนรู้ภาษาของเด็กรุ่นหนึ่งมาจากการเลียนแบบ (Lewis, 1951)

2.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดอบรมนักพัฒนาการเด็กและพี่เลี้ยงเด็ก เพื่อเป็นการเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้กับเด็กกำพร้า การจัดทำสื่ออุปกรณ์แบบง่ายแต่มีประโยชน์ที่จะนำไปใช้กับเด็กกำพร้าได้ เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาที่ดีขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 เด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์นั้นมีพัฒนาการด้านต่างๆล่าช้ากว่าเด็กในครอบครัวปกติที่อยู่ในวัยเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็น พัฒนาการทางด้านอารมณ์ สติปัญญา สังคม บุคลิกภาพ (อำพล สุอำพัน, 2530) ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาทางช่วยเหลือและพัฒนาเด็กกำพร้าในด้านต่างๆเหล่านี้ด้วย

3.2 ควรมีการศึกษาและจัดอบรมบุคลากรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ เพื่อให้บุคคลเหล่านี้เกิดทัศนคติดีในการทำงาน และเข้าใจถึงสภาพปัญหาของเด็กกำพร้าอย่างแท้จริง

3.3 ควรมีการศึกษาและวางแผนงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประจำวันให้กับเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ เพื่อให้เด็กเหล่านี้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ